

Aula Ordinària versus Aula Oberta. L'opinió de l'Alumant d'ESO

UT. Revista de Ciències de l'Educació

Desembre 2013. Pag. 47-62

ISSN 1135-1438

<http://pedagogia.fcep.urv.cat/revistaut>

Maria Vives Garcia^a

Rebut: 26/09/2013 Acceptat: 18/11/2013

Resum

En el present article volem donar a conèixer les opinions d'alumnes d'Educació Secundària Obligatòria, matriculats a les aules obertes d'instituts de Catalunya sobre alguns aspectes del seu ensenyament. Donem la veu a aquests alumnes que ens aporten la seva visió sobre la seva estada a l'aula ordinària i a l'aula oberta, destacant aquelles actuacions de tipus organitzatiu, metodològic i curricular que segons el seu parer; s'haurien de contemplar per a millorar el seu ensenyament i aportant, a la vista dels resultats obtinguts, una sèrie de suggeriments educatius.

Paraules Clau: Aula oberta; Alumnat amb baix rendiment acadèmic; Fracàs escolar; Educació Secundària Obligatòria.

Abstract

In this article we want to present the views of students the secondary education, enrolled in open classroom in institutes of Catalonia, on some aspects of his teaching. These students give us their views on your stay in the classroom and the open classroom, highlighting measures of organizational, methodological and curricular, which in his opinion should be used to improve their teaching and providing, in view of the results, a series of educational suggestions.

Key Words: Open classroom, students with poor academic performance, school failure, secondary education

^a Universidad Rovira y Virgili. Grado de Educación Infantil

1. Introducció

L'etapa de l'educació secundària obligatòria té caràcter obligatori i gratuït. Comprèn quatre cursos acadèmics que es cursaran normalment entre els dotze i els setze anys. L'educació secundària obligatòria s'inicia, generalment, l'any natural en què es compleixen els dotze anys. Amb caràcter general els alumnes tenen dret a romandre en el centre amb règim ordinari fins als divuit anys, complerts en l'any en què finalitza el curs.

Molts alumnes, per la major exigència dels estudis que estan cursant (ESO) respecte a l'etapa anterior i també per les característiques pròpies de l'adolescència, tenen notables problemes per seguir els estudis normalitzats a l'aula ordinària i acusen un baix rendiment escolar important.

Per aconseguir una millora en el seu rendiment escolar dins de l'aula ordinària, es posen en marxa una sèrie de mesures, com poden ser els agrupaments flexibles, el reforç en grups ordinaris, el desdoblament de grups per reduir la ràtio quan faci falta, les adaptacions curriculars, la integració de matèries per àmbits...

Però si aquestes mesures no s'han pogut aplicar, s'han aplicat malament o han resultat ineficaces, el sistema encara disposa d'una estratègia metodològica i organitzativa per atendre a aquests alumnes amb baix rendiment escolar i amb perill de patir un fracàs escolar. Ens referim als programes de diversificació curricular.

Els programes de diversificació curricular (Cf. Departament d'Ensenyament, 2013), tenen com a finalitat afavorir que els alumnes que ho requereixin puguin assolir els objectius i les competències bàsiques de l'etapa i obtenir el títol de graduat en educació secundària obligatòria mitjançant una organització de continguts i matèries del currículum diferent a la que s'estableix amb caràcter general i una metodologia específica i personalitzada.

Hi poden participar els alumnes que, pel fet de presentar dificultats generalitzades d'aprenentatge i un baix nivell de competències en la majoria de matèries, tenen compromès l'assoliment dels objectius de l'etapa.

La incorporació a un programa de diversificació curricular és voluntària, per la qual cosa requereix l'acceptació tant de l'alumne com dels pares o tutors legals.

Aquests programes comporten una organització curricular diferent i, eventualment, un horari de permanència al centre també diferent, ja sigui perquè comparteixen l'escolaritat ordinària amb altres activitats externes al centre o perquè els centres organitzen altres activitats en altres espais. De fet, els centres poden organitzar programes de diversificació curricular de dues modalitats:

- Modalitat A: són els que es desenvolupen totalment en el centre educatiu.
- Modalitat B: són els que estan gestionats pel centre educatiu, però en què l'alumne cursa una part o la totalitat de l'àmbit pràctic amb activitats

externes al centre. L'horari d'aquestes activitats externes ha de ser com a màxim el 40% de l'horari lectiu.

Dins de la primera modalitat, es troba un recurs força consolidat: **les aules obertes** que es van començar a implantar l'any 2004. L'organització flexible d'aquestes aules permet que els instituts puguin optar per diferents modalitats organitzatives:

Aula oberta flexible:

- Espai on els alumnes realitzen una tasca diferent a la de l'aula ordinària.
- L'alumnat forma part d'un grup ordinari on cursa algunes assignatures. La resta les cursa a l'aula oberta.
- L'assistència a l'aula està pactada entre el professorat de l'aula ordinària, el professorat de l'aula oberta i l'alumnat, amb el consentiment dels pares.
- El grup es concret, però no sempre comparteix l'espai de l'aula.

Aula oberta a temps complet:

- Es tracta d'un grup de nivell, però diferenciat de la resta dels grups, per les estratègies metodològiques que s'hi apliquen.
- Les estratègies poden posar més èmfasi en aspectes manipulatius d'educació emocional o en les competències digitals.

Aula oberta a temps parcial:

- Algunes àrees es realitzen en el grup d'aula oberta i d'altres en el grup ordinari.
- El grup sempre comparteix l'espai de l'aula.

Els programes de diversificació curricular s'estructuren en tres àmbits:

- Àmbit lingüístic i social: inclou els aspectes bàsics corresponents a les matèries de ciències socials, geografia i història, educació per a la ciutadania i els drets humans, llengua catalana, llengua castellana i, si escau, la primera llengua estrangera.
- Àmbit científic i tecnològic: inclou els aspectes bàsics corresponents a les matèries de matemàtiques, ciències de la naturalesa i tecnologies.

- Àmbit pràctic: consisteix en activitats estructurades de caràcter pràctic i funcional que promoguin l'adquisició de les habilitats personals necessàries per a la vida adulta i professional. Al mateix temps es desenvolupen activitats que contribueixen a l'orientació professional dels alumnes.

Els programes de diversificació curricular es poden desenvolupar per mitjà de projectes interdisciplinaris. L'alumne ha de cursar, a més, un mínim de tres matèries amb el grup ordinari, si cal amb adaptacions de la programació ordinària.

La tutoria dels alumnes d'aquest programa s'ha de planificar i fer de manera personalitzada i contínua i comptar amb assessorament psicopedagògic especialitzat.

La participació en les activitats previstes en aquests programes s'ha de presentar als alumnes com una oportunitat per millorar els aprenentatges i assolir les competències bàsiques i, per tant, s'ha de requerir el compromís d'aprofitar l'oportunitat que se'ls ofereix.

A nivell pedagògic interessa molt saber si aquesta mesura alternativa, com és l'aula oberta, és un recurs eficaç per atendre educativament de forma adequada a l'alumnat amb baix rendiment escolar i en perill de patir un fracàs escolar. Si més no, ens interessa conèixer l'opinió dels propis interessats, que són en definitiva, els qui s'haurien de beneficiar d'aquesta mesura.

El present article pretén donar a conèixer opinions rellevants de l'alumnat de l'ESO que està matriculat en una aula oberta, sobre alguns aspectes de l'ensenyament que rep.

2. L'opinió de l'alumnat

Aquest article, s'emmarca dins d'un projecte d'investigació més ample finançat per la "Fundació Propedagògic". Dita investigació, ha tingut com a objectius generals:

- Identificar i difondre els aspectes metodològics, curriculars i organitzatius que l'alumnat amb dificultats escolars d'ensenyament secundari obligatori, considera més adients per a millorar el seu procés d'ensenyament-aprenentatge.
- Fer propostes de millora en l'actuació del professorat que atén a aquest alumnat.

I com a objectius específics:

- Conèixer les necessitats en què s'ha trobat l'alumnat amb baix rendiment per poder realitzar els seus estudis.

- Conèixer quins aspectes els resulten més profitosos per aprendre eficaçment en els àmbits curriculars, metodològics i organitzatius.
- Conèixer quins aspectes els han resultat més negatius en els àmbits abans esmentats.
- Conèixer el grau de satisfacció i acceptació de la seva estada en una aula oberta.
- Conèixer quines demandes farien al professorat per tal de millorar el seu procés d'ensenyament-aprenentatge.

Per aconseguir complir els objectius fixats, es va elaborar un qüestionari estructurat en cinc grans apartats, en els quals es demanava informació sobre les següents temàtiques:

Apartat 1: Dades personals, familiars i contextuals de l'alumnat enquestat

Apartat 2: Actitud/Opinió sobre l'ambient familiar

Apartat 3: Actituds/ Opinió sobre el propi alumne i els seus estudis.

Apartat 4: Actituds/ Opinió sobre l'institut, els professorat i els seus companys/es

Apartat 5: Actituds/ Opinió sobre aspectes metodològics, organitzatius i curriculars.

En l'estructura del qüestionari es van incloure preguntes tancades però també preguntes obertes en les quals es demanava a l'alumnat de l'aula oberta la seva opinió i reflexió en la resposta.

Del total de centres als quals es van trametre els qüestionaris, vàrem obtenir resposta de 51 instituts i el total d'alumnat enquestat va pujar a la xifra de 521 estudiants d'ESO matriculats a una aula oberta de diferents instituts de la geografia catalana.

3. Anàlisi i valoracions dels resultat

Seguidament passem a comentar les dades obtingudes sobre els aspectes que fan referència a la temàtica d'aquest article en cadascuna de les preguntes que se'ls va formular, però abans, per tal d'emmarcar els resultats, presentem de forma molt resumida, un petit perfil de l'alumnat que va participar en el nostre estudi:

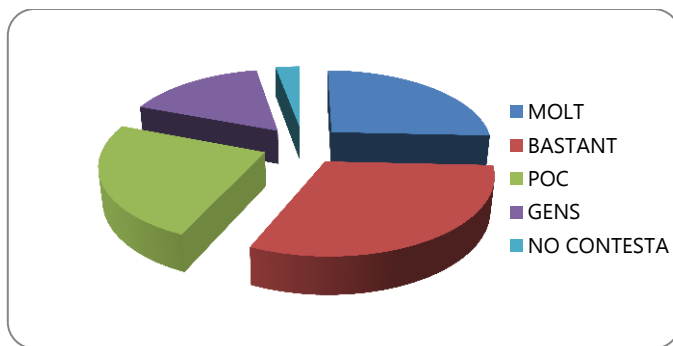
1. Són majoritàriament nois (331 nois i 190 noies)
2. Nascuts l'any 1996. Amb 16 anys

3. Estan cursant 3r i 4rt d'ESO a una Aula Oberta
4. La gran majoria ha repetit 1er i/o 2n d'ESO
5. Una mica més de la meitat son nascuts a Catalunya, la resta son immigrants que provenen majoritàriament del Marroc i Llatinoamèrica
6. La gran majoria, sempre han viscut a Catalunya o ja hi porten més de 6 anys
7. El pare té un nivell d'estudis primaris
8. La mare té un nivell d'estudis primaris
9. Amb el pare que treballa al sector secundari

Presentem a continuació les preguntes que se'ls va formular amb els resultats obtinguts, il·lustrant-los amb les respostes més rellevants dels propis alumnes.

- Et trobaves a gust a l'aula ordinària abans d'anar a l'aula oberta?

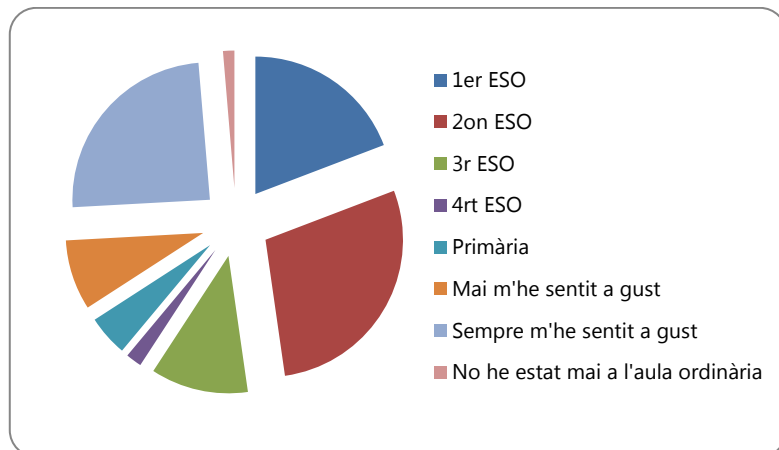
La majoria de l'alumnat (30.9%) afirma que es trobava "bastant" a gust a l'aula ordinària, percentatge que s'eleva a un 56.6% si li sumem els que declaren sentir-se molt a gust. Però un percentatge pràcticament igual opina el contrari: un 40.5% contemplant les categories "poc" i "gens".

- Si és el teu cas, en quin curs van deixar de sentir-te a gust a l'aula ordinària? Per què?

Els alumnes que responen a aquesta pregunta (un 27,8% del total) afirmen majoritàriament que van deixar de sentir-se a gust a l'aula ordinària a 2on d'ESO. Amb consonància amb les respostes donades a l'ítem anterior, remarcar que un percentatge important (25%) dels que van respondre, afirmen que sempre s'han

sentit a gust a l'aula ordinària. Molt pocs manifesten haver-se sentit malament a l'aula ordinària durant l'etapa de primària.

La causa principal de no trobar-se a gust a l'aula ordinària a parer de l'alumnat, era la incapacitat per seguir el ritme de les classes degut a la dificultat que estranyava alguna matèria:

“perquè veia que tots feien coses difícils i les entenien i jo no”; “quan tots treien bones notes i jo no”.

Com a segona causa més triada es cita les males relacions que mantenien amb els seus companys:

“Perquè alguns xics em molestaven”, “Perquè els companys se n'enfotien de mi per suspendre”.

Com a tercera causa es parla de la desmotivació i avorriment que patien a classe,

“no volia fer els deures ni estudiar, no m'agradava”; “m'avorria estudiar”, “no feia res a classe i passava de tot”

Finalment, esmenten el comportament inadequat del professorat en el aspecte personal i docent:

“Sempre em repetien que treia males notes i no feia res”, “els professors passaven de mi”; “Els profes exigien massa, ho explicaven tot ràpid i un munt d'exercicis”.

Un fet que cal destacar és que la majoria de l'alumnat confessa que no es trobava bé a l'aula ordinària per les raons abans esmentades, però també manifesten que modificant el seu comportament escolar haguessin pogut canviar els seus baixos rendiments.

Així, doncs, a l'hora de dissenyar accions de millora, hem de tenir present l'eliminació dels factors, que a judici dels alumnes, perjudiquen el seu rendiment escolar, aquests són:

- El desànim.
- La inconstància en el treball escolar.
- El desordre i deixar-ho tot per al final.
- No demanar ajuda.
- El no estudiar prou.

- Quines coses de l'aula ordinària haguessis millorat?

Les accions que al parer de l'estudiantat s'haurien de millorar a l'aula ordinària, passen fonamentalment per l'esforç i canvi d'actitud i comportament del propi alumne, buscant:

- Estudiar i esforçar-se més per millorar: “l'actitud i l'esforç”
- Participar més a classe: “participar més”
- Ser més ordenat i responsable: “Ser més ordenat i responsable de mi mateix”
- Atendre més per poder seguir el ritme de la classe: “no distreure'm per tonteries”
- Fer deures: “fer els deures i les coses que diu el profe”
- Creure i respectar al professorat.

Li segueix el fet de realitzar un canvi en el professorat en les dues vessants:

- a) metodològic: Classes més pràctiques i atractives, explicació més clara... "la forma d'ensenyar", "fer coses pràctiques no només teòriques"; " fer les classes més divertides"
- b) personal: més atenció a l'alumnat, millora del tracte que dispensa a l'alumnat amb major respecte i estima vers els seus estudiants "més atenció per part dels professors"; "el tracte d'alguns professors"

Un altre aspecte que creuen que s'hagués pogut millorar consisteix en canviar l'ambient de classe: "que no hi hagués tant xivarri"; "els conflictes"; "que els companys sàpiguen tractar a la resta de companys".

- Com et sents després d'haver obtingut mals resultats escolars que no t'han permès seguir a l'aula ordinària?

Els alumnes havien d'assenyalar entre una sèrie de estats/sensacions que se'ls presentava, el que corresponia al que ells sentien al saber que no podien seguir a l'aula ordinària.

Animat/da a continuar	21%
Capaç com la majoria	15%
Preocupat/da	14%
Culpable	12%
Enfadat/da	8%
Descontent/a	8%
Fracassat/da	6%
Desmoralitzat/da	5%
Discriminat/da	4%
Altres	4%
Incomprens/a	3%

Sorprenentment, la més triada va ser l'opció "animat a continuar". Possiblement aquesta actitud estigui molt relacionada amb les respostes que ens donen aquests nois i noies sobre el seu sentiment positiu a l'hora de seguir els seus estudis en una aula oberta, aspecte que comentem a continuació.

- Com et vas sentir quan vas saber que hauries d'anar a una aula oberta? Per què?

La majoria de l'alumnat declara que al saber que havia d'anar a l'aula oberta es va sentir "molt bé" (35.9%) i si li sumem la categoria "bastant bé" el percentatge s'enfila a un 70.1%. Només un 15.5% confessa haver-se sentit "malament".

A la majoria de l'alumnat no l'afectava negativament el saber que havia d'anar a l'aula oberta, perquè era conscient que si seguia a l'aula ordinària la situació empitjoraria. Pensava que amb el canvi segurament milloraria: el professorat estaria més per ells al ser menys alumnes a l'aula, el professorat explicaria millor les matèries i els interessava aprofitar l'oportunitat que se'ls oferia per poder, amb més facilitat, treure's l'ESO. Aquestes son algunes de les respostes més significatives:

"Perquè sabia que faríem coses diferents i que la relació entre els alumnes i la tutora seria més propera perquè hi ha menys persones"; "som pocs i es treballa bé"; "Perquè et presten més atenció i a la vegada tu també prestes més atenció i per les activitats que fem que aprens molt més" "perquè era una oportunitat per treure'm la ESO"; "és més divertit i tots tenim problemes"; "sé que a mi em costa molt i que a l'aula oberta m'ajudarien"

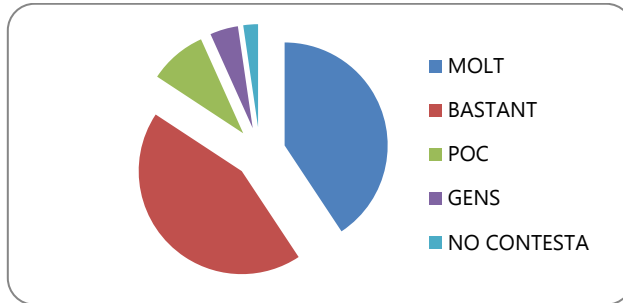
Si contemplem les raons que els alumnes han donat per explicar el perquè es van sentir malament a l'assabentar-se que havien d'abandonar l'aula ordinària per assistir a l'aula oberta (per ordre d'importància):

- per considerar que ells podien continuar a l'aula ordinària fent el que feien la resta dels seus companys
- perquè sabien que molts dels seus companys tenien en molt poca consideració l'aula oberta i fins i tot, alguns insultaven als qui anaven.
- perquè els va baixar la seva autoestima al considerar que no eren prou intel·ligents al no seguir a l'aula ordinària,

creiem que queda justificada la proposta de demanar què abans que un alumne abandoni l'aula ordinària per anar a una aula oberta, es parli amb ell, posem per cas, a través d'unes tutories, encaminades a desfer els tòpics negatius que es tenen sobre l'aula oberta i a explicar-li la bondat d'aquesta mesura que no l'ha d'afectar en la seva autoestima ja que no significa que ell no és prou intel·ligent ni prou capaç d'estudiar pel fet de no poder continuar a l'aula ordinària.

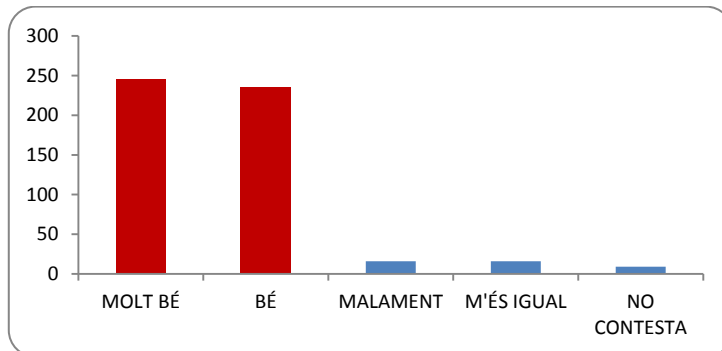
- Creus que el fet d'anar a l'aula oberta ha millorat el teu interès pels estudis?

Els alumnes enquestats creuen en la seva gran majoria (un 84.3% entre "molt" i "bastant") que el fet d'anar a una aula oberta els ha incrementat el seu interès pels estudis.

- Com valores la teva estada a l'aula oberta? Per què?

La valoració de l'estada a l'aula oberta és, en la seva gran majoria, molt positiva: un 92.1% entre "molt bé" i "bé". Pràcticament ningú li dona una valoració negativa.

L'explicació de perquè valoren satisfactòriament la seva estada a l'aula oberta es deu, principalment, al fet que es troben a gust amb l'ambient regnat a l'aula:

- es senten acceptats: "perquè la gent que està aquí ha passat pel mateix que jo"; "hi ha un bon ambient"; "em sento integrada i compresa";
- estan ben adaptats: "Em sento adaptada, m'entenen, em donen suport", "m'hi trobo bé", "estic bé amb tots els meus companys";

- són molt pocs alumnes i això permet treballar millor i ser més ben atesos: "perquè som poca gent i escolto més"; "és com si fos una petita família i m'hi sento molt bé"; "hi ha poca gent", "m'agrada estar en un grup petit".

En segon lloc, la causa de la valoració positiva de l'aula oberta, està en què comproven que han millorat en el seu rendiment, estan motivats a estudiar i els interessa treure's l'ESO:

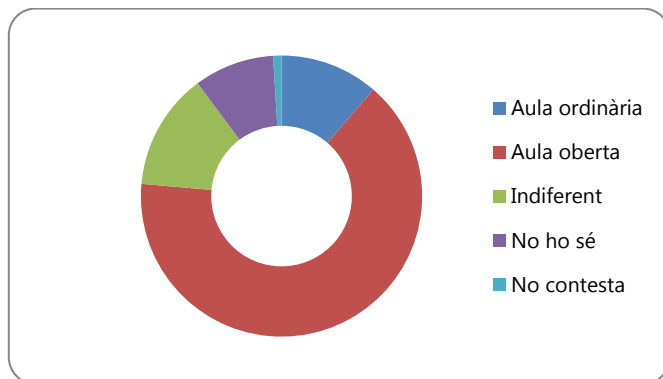
"Em sento molt a gust i molt animada i perquè vinc amb ganes i tinc ganes d'estudiar"; "Estic segur a classe i les notes han millorat molt"; "Sé que ho puc aconseguir"; "porque puedo sacarme la ESO"; "m'agrada ser capaç de fer les coses bé"

En tercer lloc, cal esmentar el paper que juga el professorat en què es trobin bé a l'aula oberta: consideren que aquests tenen una actitud molt positiva vers l'alumnat i ensenyen bé:

"me gusta estar aquí por su colaboración y su relación conmigo", "m'agrada el que fem"; "... els professors estan més per nosaltres"; "els meus companys són bona gent i la tutora és genial, tots ens l'estimem molt"; "me siento comprendida y para mi son más que unos simples profes"; "perquè els professors m'ajuden"

- On t'has sentit millor? Per què?

Conseqüents amb les respostes de les preguntes anteriors, la majoria dels alumnes declaren sentir-se millor, de forma significativa, a l'aula oberta un 65,1%, davant els que trien l'aula ordinària amb un 11,3%.

Els alumnes que es decanten per considerar que es senten millor assistint a l'aula oberta en lloc de l'aula ordinària, a l'hora de justificar-ho esgrimeixen les mateixes raons que han citat per explicar perquè valoren positivament l'aula oberta, o sigui, perquè es senten a gust, hi ha bona relació amb el professorat i entre els companys,

milloren els resultats escolars i el professorat està molt implicat en que tirin endavant, esforçant-se molt en que aprenguin i el seu ensenyament sigui atractiu i interessant:

"els meus resultats han millorat"; "ho aprovo tot i això em fa sentir orgullosa de mi mateixa"; "tinc més interès"; "em relaciono amb la gent i aprenc més coses"; "som pocs i estàs més atent"; "els professors estan més per mi"; "et tracten millor i t'ajuden"

Els pocs que trien l'opció de considerar millor l'aula ordinària que l'oberta, ho fan per la continuïtat amb els seus companys:

"estava amb els meus amics de sempre"; "tenia els amics"

i allí s'impartien els estudis que pertocaven, en canvi a l'aula oberta el nivell d'exigència consideren que era molt baix:

"Em sentia com una persona normal", " me gustaba mucho, no hacíamos cosas de primaria"; "fèiem més coses";

4. Conclusió

Queda clar, que una vegada passat un primer moment d'incertesa sobre com es trobaran a l'aula oberta, un cop dins, els alumnes, estan encantats d'assistir a l'aula oberta. A més, fins i tot, declaren un renovat interès pels estudis i per altra banda, també queda clar que de seguir amb la dinàmica que es portava dins de l'aula ordinària, l'alumnat amb baix rendiment no quedava ben atès i la desmotivació i desinterès aniria guanyant terreny.

I és que, la "subcultura" d'una aula oberta, és molt diferent a la d'un aula ordinària. Puigcerver (2008), destaca els criteris i aspectes metodològics que la caracteritzen i que fan que aquesta aula oberta sigui molt ben valorada per l'alumnat assistent:

METODOLOGIA

- Treball global de continguts de diferents àrees.
- Diversificació d'estratègies d'aprenentatge: explicacions, treballs pràctics, recerca d'informació, projectes individuals i de grup...
- Diversificació de materials i suports: documents escrits, audiovisuals, informàtics...
- Diversificació d'activitats d'aprenentatge per a l'adquisició d'un mateix contingut i diversificació de continguts per a un mateix objectiu.
- Combinació del treball individual per atendre necessitats individualitzades amb

treball en equip per potenciar hàbits de socialització.

- Incorporació de les TIC com a eina ordinària de treball en les diferents àrees.
- Diversificació de les activitats i instruments d'avaluació : exercicis autocorrectius, correcció individual, correcció col·lectiva, coavaluació entre els alumnes, exposicions individuals i col·lectives, proves...
- Seguiment sistemàtic de l'activitat de l'alumne/a i valoració personalitzada.

No obstant, malgrat la valoració molt positiva que fan el alumnes enquestats i també el professorat segons altres investigacions (Sales, Moliner i Moliner, 2010), de la creació i funcionament d'una aula oberta, perquè entre d'altres beneficis, suposa la creació d'una via alternativa que fa possible que alguns alumnes disposin d'una segona oportunitat per graduar-se, s'han detectat també, alguns aspectes que minven la seva eficàcia (González, 2004; Escudero, 2006; Escudero, González i Martínez, 2009):

- No hi ha un disseny ben elaborat, deixant a la discrecionalitat del professorat de l'aula oberta, entre d'altres coses, la tria dels continguts a oferir i la metodologia a emprar.
- Per als centres, es tracta d'un programa ben valorat, però marginal (González, 2004).
- No és comú trobar-hi el professorat de més categoria administrativa i experiència docent.
- El professorat d'aula oberta té el seu propi espai, el professorat dels àmbits està integrat en el departament d'orientació dels centres.
- Sol haver una notable mobilitat docent entre el professorat d'aula oberta
- El professorat d'aula oberta no té una formació específica

Però a més, molts autors qüestionen la mateixa bondat de la creació d'una mesura de diversificació curricular, com ho és una aula oberta, per solucionar els problemes de l'alumnat amb baix rendiment. En paraules d'Escudero, González i Martínez (2009: 60): "La diversificació és una mesura d'inserció, però tardana en les trajectòries d'estudiants amb dificultats i, al capdavall, marginal. Al sistema li ve bé sense majors esforços: d'una banda segrega als que no s'adapten i, d'altra, funciona com un pretext per no replantejar l'ordre escolar vigent que la provoca i disposa. (...), la diversificació, que no és per descomptat una causa directa de l'estancament i retrocés de les taxes de graduació en els últims anys, sembla ser que tampoc ha estat un remei. La persistència i el reforç de l'ordre escolar vigent (curiosament, la

diversificació o altres mesures semblants poden ajudar a això) no són la sortida, sinó, potser, un símptoma de per què els resultats no podran anar a millor. "

Així doncs, hi ha professorat que no recolza la postura de la creació d'aules obertes per considerar-les que s'allunyen de la filosofia de l'educació inclusiva, ja que aquesta educació inclusiva, per a que realment ho sigui, ha de tenir en compte la presència, la participació i el progrés de tots els alumnes a l'aula i al centre ordinari, tal com plantegen Ainscow, Booth i Dyson (2006) :

- Presència: que els alumnes estiguin sempre presents en totes les activitats, situacions d'aprenentatge, experiències que es facin amb el grup classe.
- Participació: que tots els alumnes intervinguin en totes les activitats, situacions d'aprenentatge i experiències planificades amb el grup classe, segons les seves capacitats i potencialitats.
- Progrés: que tots els alumnes en totes les experiències, activitats i situacions d'aprenentatge plantejades aconseguixin aprendre alguna cosa amb la seva participació en l'activitat.

L'ideal seria que totes les bondats que l'alumnat enquestat ha destacat de l'aula oberta, i que també molts professors les han pogut confirmar, es donessin, també, a l'aula ordinària i no s'hagués de recórrer a una mesura que no deixa de ser excepcional, i com a tota mesura excepcional, no és la mesura òptima.

5. Referències bibliogràfiques

Ainscow, M.; Booth, T. y Dyson (2006): *Improving Schools, Developing Inclusion*. Nueva York. Routledge.

Departament d'Ensenyament (2013) *Documents per a l'organització i la gestió dels centres. Concreció i desenvolupament del currículum de l'ESO*. Generalitat de Catalunya.

Escudero, J.M. (2006): Realidades y respuestas a la exclusión educativa. A Escudero, J.M. i Sáez, J. (coords.), *Exclusión social y exclusión educativa*. Murcia: DM e ICE.

Escudero, J.M.; González, M^a.T. y Martínez, B. (2009): El fracaso escolar como exclusión educativa: comprensión, políticas y prácticas. *Revista Iberoamericana de Educación*. nº 50, 41-64

González, M.T. (2004): La construcción y las respuestas organizativas a los riesgos de exclusión educativa. A López, Sánchez, J.M. i Murillo, P. (eds.), *Cambiar con la sociedad, cambiar la sociedad*. Actas del VIII Congreso Interuniversitario de Organización de las Instituciones Educativas (8.º CIOIE). Sevilla: Universidad de Sevilla.

Puigcerver, J. P. (2008): *Estratègies i bones pràctiques per educar en la diversitat a l'ESO* (treball d'una llicència retribuïda concedida pel Departament d'Educació de la

Generalitat de Catalunya. Resolució EDU/2276/2008, de 9 de juliol (DOGC núm. 5176 18/07/2008)

Sales, A.; Moliner, O. y Moliner, L. (2010): Estudio de la eficacia académica de las medidas específicas de atención a la diversidad desde la percepción de los implicados. *Estudios sobre educación*, Vol. 19, 119-137

Nota biogràfica

Maria Vives. Doctora. Professora lectora del Departament de Pedagogia de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona. Coordinadora del Pla d'Atenció a la Discapacitat de la URV. Pertany al grup de recerca "Atenció a la diversitat" de la URV. És coautora dels llibres: Comes, G.; Parera, B.; Martí, E.; Vives, M. (2004): *Ensenyar a escriure a alumnes amb síndrome de Down*. Tarragona. El Mèdol. Comes, G.; Parera, B.; Vedriel, G.; Vives, M. (2008): *Principios metodológicos para enseñar a escribir al alumnado con síndrome de Down*. Ediciones Aljibe. Málaga. I Comes, G.; Parera, B.; Vedriel, G.; Vives, M. (2009): *La funció psicopedagògica en l'etapa d'educació secundària obligatòria a Catalunya*. Arola Editor. Tarragona. Correu electrònic de contacte: maria.vives@urv.cat